

95 δεν είχε προκηρυχθεί καμία υποτροφία Νεότερης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής ιστορίας. Το 1998 υπάρχει 1 υποτροφία εξωτερικού για Νεότερη Ευρωπαϊκή Ιστορία και 2 υποτροφίες για Νεότερη Ελληνική Ιστορία (1 εξωτερικού και 1 εσωτερικού). Το 2004 η κατάσταση βελτιώνεται: προστίθεται και υποτροφία Ευρωπαϊκής Ιστοριογραφίας αλλά και Σύγχρονης Ιστορίας (20ός αιώνας) για τη Νεότερη όμως Ελληνική Ιστορία προσφέρεται 1 υποτροφία. Η κυβερνητική αλλαγή επιφέρει τροποποιήσεις και στο ζήτημα αυτό. Καταργούνται η υποτροφία για Ευρωπαϊκή Ιστοριογραφία και η υποτροφία για Σύγχρονη Ιστορία (20ός αιώνας). Προστίθεται όμως υποτροφία του Νέου Ελληνισμού (από τον 13ο αιώνα έως την ελληνική επανάσταση). Είναι προφανές ότι επιλέγεται να δοθεί έμφαση σε άλλες θεματικές και περιόδους με παράλληλη υποβάθμιση της έρευνας για τη Σύγχρονη Ιστορία, η οποία αποτελεί πλέον τμήμα των υποτροφιών για Νεότερη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία. Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό της συντηρητικής νοοτροπίας που επικράτησε με τις τελευταίες αλλαγές στην πολιτική των υποτροφιών και της έρευνας είναι ότι τουλάχιστον στο γνωστικό αντικείμενο της ιστορίας δεν δίνονται πλέον υποτροφίες εξωτερικού σε μία σειρά από θεματικές, με συνέπεια να μην έχουν οι νέοι ερευνητές άμεση αντίληψη και συμμετοχή στον επιστημονικό διάλογο για την εξέλιξη της ιστοριογραφίας που ως επί το πλείστον πραγματοποιείται ερήμην των ελλήνων ιστορικών.

ΑΝΤΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

ΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

Στην ημερίδα αυτή τέθηκαν πολύ σημαντικά ζητήματα από τους εισηγητές και, κατά τη συζήτηση, έγιναν χρήσιμες και ενδιαφέρουσες επισημάνσεις από φοιτητές και διδάσκοντες του ΠΜΣ. Θα ήθελα να σταθώ σε μερικά σημεία που, νομίζω, θα πρέπει να κατατεθούν στα υλικά της ημερίδας, έστω και υπό τη μορφή μιας στεγνής αναφοράς και ολίγων σχολίων από μέρους μου.

Παρά το γεγονός ότι επισημάνθηκε η καθυστέρηση στην οργάνωση του σεμιναρίου των υποψηφίων διδασκόντων, το συγκεκριμένο θέμα, με δεδομένες τις εκπεφρασμένες διχογνωμίες, προετοιμάζεται με σοβαρότητα. Θυμίζω ότι εκκρεμούν οι οριστικές ρυθμίσεις για τις διδακτορικές σπουδές κι ελπίζω το θέμα να έχει διευθετηθεί οριστικά με την ένταξή τους στο ΠΜΣ. Ήδη, βρίσκεται στο στάδιο της ολοκλήρωσης ο εσωτερικός κανονισμός για τις διδακτορικές έρευνες.

Αναφέρθηκαν πολλά για τις αδυναμίες σε ό,τι αφορά την υλικοτεχνική υποδομή του ΠΜΣ. Είναι δεδομένο ότι υπάρχει οξύτατο πρόβλημα αιθουσών και ότι το ΠΜΣ πάσχει στον τομέα της γραμματειακής στήριξης. Ωστόσο, εκ του μηδενός, κατάφερε να λειτουργεί σχετικά ικανοποιητικά. Με τους χώρους και τις υποδομές δεν μπορούμε να κάνουμε πολλά πράγματα στο ορατό μέλλον. Αν εντοπίζονται δυσλειτουργίες στη δουλειά της γραμματείας, αυτές έχουν να κάνουν κυρίως με την αδυναμία συνεχούς ενημέρωσης διδασκόντων και φοιτητών για τα τρέχοντα θέματα, με τα μόνιμα σχεδόν τε-

Ο Νίκος Θεοτοκάς διδάσκει ιστορία και κοινωνική θεωρία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

Μπορούμε όμως να λύσουμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Νεότερη Ιστορία με την κατάργησή της. Την ονομάζουμε Πολιτιστικές Σπουδές, αφαιρούμε την πολιτική διάστασή της και με τον τρόπο αυτό μπορούμε να βρούμε ακόμα και χορηγούς.

Επειδή όμως δεν θέλουμε μία τέτοια λύση, πρέπει να δούμε τι μπορούμε να επιτύχουμε **εμείς** με κοινή δράση, γιατί οι επιτροπές «σοφών» στις οποίες αναφέρθηκε ο συναδελφός Τρ. Σκλαβενίτης διαβουλεύονται και αποφασίζουν πριν από εμάς για μας, όπως δείχνει και η πρόσφατη πρακτική τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στο γνωστικό αντικείμενο του ΜΠΣ για Διοίκηση Επιχειρήσεων η κατάσταση στο ζήτημα αυτό διαμορφώνεται ως εξής: Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου χρεώνει 4.500 ευρώ για 18 μήνες, το Μακεδονίας 6.000 ευρώ για 24 μήνες, το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών προσφέρει ποικιλία εκπαιδευτικών προϊόντων από 6.000 έως 12.000 ευρώ (part-time για 24 μήνες) το Πειραιώς από 7.500 έως 10.000, ενώ το ΕΜΠ 7.500 ευρώ για part-time 24 μηνών.

Το ALBA χρεώνει 16.200 ευρώ για 12 μήνες, *Καθημερινή*, Ειδική Έκδοση 17.9.2005.

Δίδακτρα 880 ευρώ έχει ορίσει και το ΜΠΣ Πολιτικής Επιστήμης και Κοινωνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

2. <http://history.arch.uoa.gr/postgrad2005-2006.html>, Μεταπτυχιακά σεμινάρια ιστορίας κατά το ακαδημαϊκό έτος 2005-2006.

χνικά προβλήματα του διαδικτυακού τόπου του Παντείου, με τις καθυστερήσεις κατάθεσης αποτελεσμάτων, δηλώσεων διδακτικών σχηματισμών ή εκθέσεων από τους διδάσκοντες. Εδώ χρειάζεται και μπορούμε να βάλουμε μεγαλύτερη τάξη: Πρέπει να ολοκληρώσουμε τη σύνδεση του φοιτητολογίου με την κεντρική υπηρεσία μηχανοργάνωσης του πανεπιστημίου και, πιθανώς, να επανεξεταστούν επί το αυστηρότερο οι περίοδοι υποβολής προς κρίση των σεμιναριακών εργασιών. Θα ήθελα, με την ευκαιρία, να επισημάνω κάτι που θα έπρεπε να είναι αυτονόητο και αφορά στην ουσιαστική δραστηριοποίηση των συμβούλων σπουδών. Ότι, δηλαδή, είναι ανάγκη να ασχολούνται πολύ περισσότερο με την πρόοδο των φοιτητών που έχουν αναλάβει, ειδικότερα με την κατάρτιση των διδακτικών σχηματισμών. Και στον βαθμό, μάλιστα, που αυτό ενισχύει τις κατά περίπτωση μαθησιακές ή ερευνητικές ανάγκες των φοιτητών, να τολμούν να προτείνουν μαθήσεις που προσφέρονται σε άλλα Τμήματα ή ΑΕΙ. Πέραν αυτών των αδύναμων, κατά την κρίση μου, σημείων, πρέπει να τονιστεί η υπευθυνότητα όλων των συναδέλφων που είχε ως αποτέλεσμα την άρτια διεξαγωγή των σεμιναρίων.

Προτάθηκε να έχουν οι μεταπτυχιακοί φοιτητές δικαίωμα σίτισης και δωρεάν συγγραμμάτων. Το πρώτο, όπως και το δικαίωμα στέγασης στη φοιτητική εστία και οι λοιπές παροχές φοιτητικής μέριμνας, προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία και θα πρέπει να συζητηθεί στη Σύγκλητο του Ιδρύματος. Το δεύτερο, η παροχή δωρεάν συγγραμμάτων, πρέπει να συζητηθεί ενδελεχέστερα. Φοβάμαι, πάντως, ότι ένα παρόμοιο αίτημα δεν συνάδει με τη λογική των μεταπτυχιακών σπουδών. Θα άξιζε, ίσως, να συζητούσα-

με για ένα επίδομα βιβλιοθήκης ή, καλύτερα, για ένα σύστημα μεταπτυχιακών υποτροφιών. Δεν είμαι, ωστόσο, αισιόδοξος για την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων από την πολιτεία: ήδη, περικλοπτονται δραματικά οι ελάχιστες υποτροφίες που παρέχει το ΙΚΥ.

Ας έρθουμε, όμως, στη συζήτηση για την αρτιότητα και την ποιότητα των προσφερόμενων μεταπτυχιακών διδασκαλιών. Επιτρέψτε μου, στο σημείο αυτό, να θυμίσω και πάλι κάποια αυτόνοτητα που έχουν να κάνουν με την αρχική σύλληψη του συγκεκριμένου ΠΜΣ «Πολιτική Επιστήμη και Ιστορία».

Ξεκινήσαμε με την παραδοχή ότι κανένα ίδρυμα δεν έχει τις διαθέσιμες για να οικοδομήσει έναν παράδεισο στις επιστήμες που θεραπεύουμε. Γι' αυτό και από την αρχή προκρίναμε τις δικτυώσεις και τις συνεργασίες με άλλα πανεπιστημιακά Τμήματα και Ερευνητικά Ιδρύματα. Ο απολογισμός είναι καλός. Σήμερα κιάλας, οι κκ. Ασδραχάς, Σκλαβενίτης, Κουμπουρλής, Ευθυμίου και Κουζέλης αποτίμησαν θετικά τα δεδομένα και πρότειναν περαιτέρω ανάπτυξη των συνεργασιών και των δικτύων. Θυμίζω ότι στο ΠΜΣ συνεργάζονται διδάσκοντες από το ΕΜΠ, τα Πανεπιστήμια Αθηνών, Κρήτης, Πειραιά, Θεσσαλονίκης, το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, τα ΑΣΚΙ, και από τρία ακόμα Τμήματα του Παντείου. Στόχος είναι να συνεχιστούν οι συνεργασίες και οι συμπληρωματικότητες, διότι μόνο αυτές εξασφαλίζουν τη μεγαλύτερη δυνατή πληρότητα στις θεματικές ενότητες που θέλουμε να υπηρετούμε.

Γενική εκτίμηση είναι ότι το ΠΜΣ κληρονομεί τα προβλήματα και τις ανεπάρκειες των προπτυχιακών σπουδών. Τούτο, πρακτικά, σημαίνει ότι, πέρα από τη γενική αρχή της διδασκαλίας της έρευνας, θα πρέπει να δοθεί κάποιο βάρος και σε διδασκαλίες που –κάτι προωθημένες– θα παραμένουν στη λογική των εγκυκλίων μαθήσεων. Και κάτι ακόμα επί τη ευκαιρία: η εμπειρία στο ΠΜΣ υποδεικνύει αδυναμίες, συμπληρώσεις και εμβαθύνσεις της

λογικής των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών. Αυτό το τελευταίο, σε ό,τι αφορά τουλάχιστον το δικό μας Τμήμα, θα πρέπει να το αντιμετωπίσουμε αυτοτελώς.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό το γεγονός ότι οι μεταπτυχιακοί φοιτητές προέρχονται κατά πλειονότητα από συγγενή Τμήματα και ΑΕΙ, με διαφορετικού τύπου, δηλαδή, βασικές σπουδές. Αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν στον σχεδιασμό των σεμιναρίων. Επιστημάνθηκε ότι είναι καλό να οργανωθούν μαθήματα σε ετήσια (δισεξαμηνιαία) βάση. Ήδη, σε αυτή την κατεύθυνση λειτουργούν τέσσερα σεμινάρια, και μένει να αποτιμηθεί η αποτελεσματικότητά τους. Πιθανώς, θα πρέπει να εξετάσουμε τη δοκιμή δισεξαμηνιαίων θεματικών κύκλων με περισσότερους διδάσκοντες και ενιαία διαδικασία αξιολόγησης των φοιτητών. Η εμπειρία των τριών πρώτων εξαμήνων δείχνει ότι η γενική αρχή που προβλέπει για κάθε φοιτητή τρία μαθήματα ανά εξάμηνο αποδεικνύεται πολύ αισιόδοξη και ίσως θα πρέπει να επανεκτιμηθεί.

Όλα αυτά πρέπει να τα λάβουμε πολύ σοβαρά υπ' όψιν. Μετά το πέρας του δεύτερου έτους λειτουργίας του ΠΜΣ και με βάση τα προβλήματα που εντοπίστηκαν σήμερα, χρειάζεται να οργανωθεί μια επόμενη ημερίδα. Εν τω μεταξύ, η Συντονιστική Επιτροπή, ο Σύλλογος μεταπτυχιακών φοιτητών και η ΓΣΕΣ θα πρέπει να καταλήξουν σε συγκεκριμένες προτάσεις τροποποίησης όσων προβλέψεων δεν αποδίδουν ή δημιουργούν δυσλειτουργίες.

Εν κατακλείδι, ο απολογισμός του πρώτου έτους λειτουργίας του ΠΜΣ κρίνεται θετικός: εντοπίστηκαν συγκεκριμένες δυσκολίες, προτάθηκαν λύσεις ή εναλλακτικές ιδέες, έτσι ώστε όσα κατατέθηκαν στην ημερίδα αυτή να αποτελέσουν αντικείμενο προβληματισμού, συζητήσεων και αποφάσεων για την περαιτέρω βελτίωση του προγράμματος.

